

פרד"ס יהודה

עלון שבועי באידיש ע"י יהודה זבולון הלוי קליטניק פ"י

גליון 479 [שנה י"א]

פרשת ויצא תשע"ט

איז יעקב געגאנגען, צו פדן ארם אדער צו חרן?

וַיִּשְׁמַע עֵשָׂו אֶת-יַעֲקֹב עַל-הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרָכָו אָבִיו: מִן-וַיְגַד לְרַבְקָה אֶת-דְּבָרָיו עָשָׂו בְּנֵה הָרָל וְתִשְׁלַח וְתִקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּמָן וְתֹאמַר אֵלָיו הִנֵּה עָשָׂו אָחִיךָ מִתְנַחֵם לְךָ לְחַרְנֶךָ: מִן-וַעֲתָה בְּנֵי שְׂמֵעַ בְּקִלֵּי וְקוֹם בְּרַח לְךָ אֶל-לָבָן אָחִי חַרְנֶךָ: כִּי קוֹם לְךָ פְּדֹנָה אֲרָם בֵּיתָה כְּתוּאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח-לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אָחִי אִמְךָ: הַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב אֶת יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פְּדֹנָה אֲרָם אֶל-לָבָן בֶּן-כְּתוּאֵל הָאֲרָמִי: וַיֵּרָא עָשָׂו בֶּן-בְּרָךְ יַעֲקֹב אֶת-יַעֲקֹב וְשָׁלַח אֹתוֹ פְּדֹנָה אֲרָם לְקַחְתָּ לּוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיְצַו עָלָיו לֵאמֹר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פְּדֹנָה אֲרָם: וַיְצַא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חַרְנֶךָ: מֵעַן זַעַם אִין די פסוקים אז יצחק און רבקה שיקן אוועק יעקב פון שטוב, רבקה שיקט אים קיין חרן וואו לבן וואוינט, און יצחק שיקט אים קיין פדן ארם. דארף מען פארשטיין איז חרן מיט פדן ארם איין פלאץ? יעצט (פסוק מג) שטייט וַעֲתָה בְּנֵי שְׂמֵעַ בְּקִלֵּי וְקוֹם בְּרַח לְךָ אֶל לָבָן אָחִי חַרְנֶךָ: איז משמע אז לבן וואוינט אין חרן, אבער אין פסוק ב' און ה' שטייט קוֹם לְךָ פְּדֹנָה אֲרָם בֵּיתָה כְּתוּאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אָחִי אִמְךָ: הַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב אֶת-יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פְּדֹנָה אֲרָם אֶל-לָבָן בֶּן-כְּתוּאֵל הָאֲרָמִי, זעט מען אז לבן האט געוואוינט אין פדן ארם! אויך אין (פסוק ז) וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פְּדֹנָה אֲרָם: שטייט דא אז סיי יצחק און סיי רבקה האבן אים געשיקט קיין פדן ארם! און אין אנפאנג ויצא שטייט וַיֵּלֶךְ חַרְנֶךָ: אויב ער איז געגאנגען צו פדן ארם איז ער נישט געגאנגען צו חרן? מהלך ראשון דער רמב"ן ענדע פ' נח שרייבט אז אברהם איז געבוירן געווארן אין חרן און אזוי שטייט (בראשית כד י) וַיֵּלֶךְ אֶל-אֲרָם נְהָרִים אֶל-עֵיֶר נְהוֹר: וואס דארט מיינט מען חרן זעהט מען אז ארם נהרים און חרן איז איין שטאט!! נאר חרן איז א שטאט אין ארם נהריים. דער חזקוני (ויצא פרק כח פסוק י) חרנה – הוא חרן הוא פדן ארם כדכתיב לעיל אל לבן אחי חרנה, וכתיב לאלתר קום לך פדנה ארם. האלט דער חזקוני אז דאס איז איין שטאט און עס ווייזט אויס אז טייל מענטשן האבן עס גערופן פדן ארם און א טייל חרן. דאס איז איין מהלך. דער הייליגער חתם סופר (תורת משה) (בראשית כז מג) פסוק אֶל לָבָן אָחִי חַרְנֶךָ, וז"ל שוב כתיב פְּדֹנָה אֲרָם וברי' פ' ויצא כתיב חַרְנֶךָ ובסוף הסדר כתיב פדן ארם, ונראה שם המדינה ארם, שני מדינות סמוכות ארם נהרים וארם צובה, נקראו פדן ארם, ושם העיר חרן, ובתואל ולבן נקראו על שם המדינה ארמיים ולא על שם מקומם חרן: [עס איז דא א אינטרעסאנטע דיוק פארוואס פדנה ארם שטייט נאר ביי יצחק, און חרן און פדנה ארם ביידע שטייען ביי רבקה?]

מהלך שני דער שפתי כהן לערנט אז זיי זענען צוויי אנדערע פלענער: וַיְצַא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חַרְנֶךָ: איז שווער די אויבערדערמאנטע קשיות: וואס איינמאל שטייט מען האט געשיקט יעקב קיין חרן און איין מאל שטייט קיין פדן ארם? און ער ענטפערט אז פדן ארם איז ווייטער פון חרן, דעריבער ווען רבקה האט געשיקט יעקב קיין חרן זיך באהאלטן פון עשו און געזאגט קום ברח לך אל לבן אחי חרנה ער זאל שנעל לויפן צו חרן, האט יצחק דאס פארשטאנען און געזאגט צו יעקב קום לך פדנה ארם, גיי פאמעלעך און נישט ברח לך, נישט לויפן, נאר גיי פריערט צו פדן ארם א לענגערע וועג, און יצחק האט דאס געזאגט ווייל עשו האט געהערט פון רבקה אז זי שיקט יעקב קיין חרן, וועט עשו גיין צו חרן און קען ח"ו הרגענען יעקב, אבער אויב ער וועט פריערט גיין א לענגערע וועג און פאמעלעך און עשו וועט לויפן צו חרן און ווארטן און זען אז יעקב איז נישט דארטן וועט ער אוועקגיין פון חרן, אבער דער ציל פון יצחק און רבקה זענען געווען אז יעקב זאל גיין צו חרן און נעמען א ווייב פון די טעכטער פון לבן. ממילא איז גוט וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פְּדֹנָה אֲרָם: פריערט איז ער געגאנגען קיין פדן ארם און פון דארטן איז ער געגאנגען קיין חרן און דאס שטייט וַיֵּלֶךְ חַרְנֶךָ.

מהלך שלישי דער חקל יצחק פון ספינקא האט א מהלך אין דעם ענין שטייט אין מדרש תנחומא "ויעקב גלה לחרן", צו פארשטיין ווי קומט צו יעקב גלות? נאר רבקה האט געוואוסט אז עשו איז א רשע און וויל הרגענען יעקב, און מחשבה ביי א בן נח איז מצרפין למעשה (ירושלמי פאה פ"א ה"א) איז דאס אזוי ווי עשו האט אים געהרגעט, אבער ווייל יעקב האט אביסל גורם געווען ווייל ער האט צוגענומען די ברכות, איז לויט יעקב'ס מדריגה הייסט דאס א נדנוד פון שפיכת דמים אזוי איז דער הייליגער ישמח משה (פ' ויצא) מפרש דער מדרש פון חיוב גלות פון יעקב. דעריבער זאגט דער חקל יצחק: רבקה ווייסט אז גלות מיינט אוועקגיין פון ביתך ומבית אביך, דעריבער בתואל וואס האט געוואוינט אין פדן ארם איז נישט קיין גלות, משא"כ בבית לבן אין חרן, דארטן וועט זיין א גלות, און כפרה פאר יעקב, דעריבער האט זי אים דארטן געשיקט! אבער יצחק האט נישט געהאלטן עשו פאר א רשע און יעקב איז נישט חייב גלות, נאר יצחק שיקט אים אוועק ווייל רבקה האט געזאגט קצתי בחיי, האט ער געהאלטן אז יעקב זאל גיין צו בית אביו אין פדן ארם, דעריבער איז יעקב פריערט געגאנגען צו פדן ארם מקיים זיין דברי יצחק, און נאכדעם צו חרן מקיים זיין דברי אמו, גיין אין גלות און אויך נעמען א פרוי פון בית לבן.

מדור העובדות

דער הייליגער שינאווא רב זצוק"ל הייסט א איד פֿאַרן מיטן באן און דארטן באקומט ער זיין ישועה דארטן

הויפטמאן האט געהאט א פלאן: ער האט זיך באפריינדעט מיט זעליגן און זיך געדרייט כסדר אין שענק און געזוכט אים צו העלפן מיט וואס ער קען נאר. איינמאל האט זעליג געדארפט אוועק גיין אויף א פאר שעה, האט דער הויפטמאן געזאגט פאר זעליג אז ער וועט שטיין אין שענק ביז ער וועט צוריק קומען, און זעליג האט מסכים געווען. דערווייל האט דער גוי גענומען פֿם, און דאס אריין געלייגט אין פֿאס בראנפן. ווען זעליג איז צוריק געקומען האט ער געדאנקט דעם הויפטמאן פֿאר זיין הילף,

הנה"ק ר' יחזקאל שרגא דער שינאווא רב בעל דברי יחזקאל, איז געבוירן אין שטאט מארניגראד שנת תקע"ה צו זיין הייליגן טאטן דער בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל ער האט געהאט א חסיד זעליג וואס איז געווען א תמימותדיגע דארף'ס איד וואס האט געהאט זיין פרנסה פון א שענק וואס איז געווען אין א גויאישע דארף, דער הויפטמאן פון דארף האט פשוט מקנא געווען דעם זעליג און ער האט געזוכט עצות ווי אזוי מען ווערט פטור פון איהם, און אזוי וועט ער קענען צונעמען די שענק פֿאר זיך! דער

דערווייל איז די הויפטמאן געשטאנען אין א זייט און פריידט זיך! א גוי איז געקומען און געבעטן א טרונק און זעליג פילט אים אן. דער גוי טרינקט די בראנפן און עס געדויערט נישט לאנג און דער גוי איז אוועק געפאלן. מען טוט אלע מיטלען אים צוריק ברענגען אבער עס גייט נישט. דער גוי איז שוין געווען טויט. זעליג האט געשמעקט די בראנפן און ער האט דערשמעקט די עס! יעצט האט ער פארשטאנען די ביזע כוונה פון הויפטמאן, אבער עס איז נישטא קיין צייט צו מענהן ווייל באלד וועט קומען די פאליציי און זיי וועלן געבן צו פארוואכן די בראנפן פאר א הונט און זיי וועלן אים איינזעצן. מיין לעבן איז ווערט מער פון מיין שענק. און אינמיטן די בהלה איז זעליג ארויסגעלאפן.

איהיים קען ער נישט גיין ווייל מען וועט אים דארט זוכן, איז ער געפארן צום הייליגן שינאווא רב, ער איז אריין צום רבין און דערציילט זיין מעשה און פרעגט דעם רבין וואס טוט מען יעצט עס איז א גרויסע סכנה? אבער דער רבי ענטפערט אים נישט אויף זיין פראגע נאר ער הייסט זעליג זאל יעצט ארויסגיין פון צימער און זעליג זאל אריינגיין אין בית מדרש, דארטן האט ער געטראפן א עלטערע איד פון די חסידים און ער האט איהם דערציילט די גאנצע מעשה און אז דער רבי האט אים נישט געענטפערט אויף זיין פראגע! האט איהם דער חסיד געזאגט אז ער פארשטייט אז דאס וואס דער רבי האט אים נישט געענטפערט, איז ווייל דער רבי וויל אז דו זאלסט דא בלייבן אין שינאווא און ווען עס וועט זיין די פאסיגע צייט אז דו זאלסט געהאלפן ווערן, וועט דער רבי דיר רופן.

זעליג האט נישט געקענט לערנען און האט געבעטן יענעם חסיד ער זאל אים אויס לערנען תורה און דער חסיד האט זיך גענומען לערנען די הייליגע תורה און א דרך אין עבודת ה' מיט זעליגן, און זעליג האט זיך אריינגעלייגט אין א נייעם עולם און האט פארגעסן פון די וועלט. זעליג איז געשטיגן אין לערנען און אין דאווענען. ויהי היום, איין טאג באקומט זעליג א באפעל אז מען רופט אים אריין צום רבין. זעליג איז שוין געווען גליקלאך אז זיין ישועה איז נאנט.

ער קומט צום רבין און דער רבי האט איהם געזאגט נישט ווארטן אפילו א מינוט נאר שנעל לויפן און נעם שוין די ערשטע באן קיין פשעווארסק און קויף א בילעט אין ערשטן קלאס און וועסט מצליח זיין! דער גבאי האט געזען ווי זעליג איז מסופק האט ער אים אנגעשריגן: לויף שוין יעצט ווייל אויב דו וועסט זיך פארווימען וועסטו דערלייגן דיין ישועה!

זעליג האט זיך גענומען לויפן צו די באן סטאנציע און ממש די לעצטע מינוט געכאפט די ערשטע באן וואס פארט קיין פשעווארסק. ער איז אריין אין די ערשטע קלאס און האט זיך געלייגט אויפן ערד און ער האט גענומען וויינען מיט קולות. די מענטשן אויפן באן האבן געמיינט אז דאס איז א משוגענע מענטש, און מען האט אים נישט אנגעקוקט, אבער איין מענטש וואס האט אויסגעזעהן ווי א נאבעלער מענטש איז צוגעקומען און געבעטן ער זאל אים זאגן פארוואס ער וויינט אפשר קען ער אים העלפן. זעליג האט זיך בארוהיגט און האט דערציילט זיין גאנצע מעשה. פרעגט איהם דער מענטש וואו איז זיין שענק און צו ער האט א פארדאכט אויף איינעם? זעליג זאגט פון וואו ער קומט און אז ער מיינט אז דער הויפטמאן פון דארף האט דאס געטאן ווייל ער האט שוין לאנג געוואלט די שענק פאר זיך. פרעגט אים דער מענטש פארוואס ביזטו געקומען אויף די באן? ענטפערט אים זעליג: זיין ראבינער האט איהם שטרענג אנגעזאגט אז ער זאל האפן די ערשטע באן וואס פארט קיין פשעווארסק! און איך ווייס נישט פארוואס און פארווען, דעריבער בין איך צומישט. דער מענטש ווערט נתפעל און זאגט אז דיין ראבינער איז א גטליכע מענטש, ווייל

איך בין דער אפיציר וואס דארף דיר אנקלאגן און יעצט אז דו האסט מיר דערציילט די גאנצע מעשה, פיל איך אז דו זאגסט דעם אמת, און איך זע אז דיין ראבינער האט הייליגע אויגן און האט געזען אז איך בין אויפן באן! ממילא וועל איך דיר העלפן, אז דו זאלסט ארויסגיין ריין פון דעם משפט! און זאגט פאר זעליג אז ער האט שוין א פלאן. יעצט זאלסטו גיין צו די פאליציי און גיב זיך איבער צו זיי ביזן משפט, און דארטן וועל איך דיר באפרייען. זעליג האט יעצט געזען די חסד ה' און געדאנקט דעם אפיצער און איז אהיים געפארן און זיך איבער געגעבן צו די פאליציי.

דערווייל האט יענע אפיצער געהאט א פלאן און זיך גענומען צו די ארבעט, ער האט זיך אנגעטאן מיט קליידער פון א פויער און איז געפארן צום דארף פון זעליג און ער שטעלט זיך פאר, פארן הויפטמאן, אז ער איז אויך א הויפטמאן פון א דארף און ער דערציילט אים אז א איד האט ביי אים אין דארף א שענק און ער זוכט א עצה ווי פטור צו-ווערן פון דעם איד און אוועק נעמען די שענק פון אים! זאגט אים דער הויפט, "איך האב א גוטע עצה און איך האב דאס אויך אויף געטאן?" איך האב זיך פריינדלאך געמאכט מיטן איד וואס האט געהאט דעם שענק און ווען דער איד האט נישט באמערקט האב איך אריינגעזאגט סם אין די פאס פון בראנפן. דערנאך איז איינער געקומען נעמען א טרונק און איז גלייך געשטארבן. און יעצט בין איך בעל הבית אויפן שענק! דער אפיצער האט אים ווארעם באדאנקט און איז אהיים געגאנגען.

דער טאג פון משפט איז אנגעקומען און דער שופט הערט די מענות קעגן זעליג און דער הויפטמאן פון דארף איז געקומען זאגן עדות אז ער האט געזעהן ווי א גוי האט געטרונקען פון די בראנפן ביי זעליג'ס שענק וואס זעליג האט אריינגעלייגט אין דעם סם כדי צו הארגענען דעם גוי! דער שופט הייסט זעליג צו זאגן זיין צד פון די מעשה, און ער לייקענט אלעס און ברענגט זיינע ראיות אז ער האט דאס נישט געטאן. דער שופט מיט דער הויפט אפיצער זענען ארויס פון צימער דורכרעדן צווישן זיך כדי צו געבן א פסק, זאגט דער אפיצער צום שופט, אז ער האט א וועג צו קומען צו דעם אמת אין די מעשה, און דערציילט פארן שופט זיין באגעגענען מיטן הויפטמאן אין זיין שענק און אז ער האט מודה געווען אז ער האט אריינגעלייגט די סם! און זאגט פארן שופט וואס איז זיין פלאן. דער שופט איז נתפעל געווארן פון די חכמה פון דעם אפיצער און האט מסכים געווען. דער אפיצער האט זיך אנגעטאן די פויערישע און פשוטע קליידער און מען האט אים נישט דערקענט און ער איז ארויס פון בית המשפט.

דער שופט קומט אריין און זאגט אז עס גייט אריינקומען עדות וואס וועט באווייזן ווער איז שולדיג! די מיר עפענט זיך און דער פויער קומט אריין אין בית המשפט און איז צוגעגאנגען צום שופט, דער שופט זאגט אז דאס איז די עדות. דער עדות פרעגט דעם שופט צו ער קען עפעס פרעגן פון דער הויפטמאן? און דער שופט ענטפערט אז יא! ער גייט צו און פרעגט דער הויפטמאן "דו דערקענט מיר? האט ער געזאגט, יא! דו ביזט געווען נישט לאנג צוריק אין מיין שענק, אזוי! און וואס טוט מען אז מען וויל צו נעמען א שענק פון א איד? מען לייגט אריין סם אין די בראנפן! זאגט דער פויער איך בין דער אפיצער, און דער הויפטמאן איז געווארן צומישט און דערשראקן און האט זיך שוין נישט געקענט ארויסדרייען און ער האט מודה געווען אז ער האט טאקע דאס געטאן און ר' זעליג האט מען ארויסגעלאזט פריי. נאכדעם האט דער אפיצער דערציילט פארן שופט ווי אזוי ער האט געקענט באווייזן די אומשולד פון זעליג און נאר דורך די גרויסקייט פון שינאווא רב און עס איז געווארן א גרויסן קידוש ה'.

הוציא לאור ע"י "עולם הספרים" מרכז העולמי לספרים שאינם נמצא ולספרים עתיקים וכתבי יד צו פארקויפן

אורחות צדיקים פראג שמ"א זייער זעלטן \$15000, סדר היום ערשטער דרוק מיט חתימה המקובל ר' משה חפץ בעל מלאכת מחשבת \$6000 ערשטע דרוק סעט עין יעקב סלאוויטא \$2000, שו"ע אורח חיים בינוני דפוס סלאוויטא הסכמת אוהב ישראל אפ"מ \$1500, תניא דפוס אלטונא תר"ו נדיר \$2000 סעט זוהר בינוני דפוס זיטאמיר \$3000 מגן אברהם פון טריסק מיט דעם ברכה און א זעלטענע שיינע מצב מיט גוטע פאפיר \$5000 ערשטער דרוק שושנת העמקים פון משערקאס און הארניסטייפל \$1000 ספר זוהר הרקיע באלאנגט צו ר' ישעי' מקערעסטיר \$15000 ספר יסוד יוסף באלאנגט צו ר' שלום אליעזר מראצפארט \$3000, שיינע בריוו פון סקולענער רבין זצוק"ל וועגן הרבצת תורה \$2200, פאפא רב און צעהלימער רב זצוק"ל שרייבן א בריוו צו מחזק זיין תורה \$1000, שו"ע אורח חיים ג"ח דפוס זיטאמיר מצב מפורא \$1000, ספר וואס האט באלאנגט צו הרה"צ ר' יענקלע פשעווארסק, \$900 תומש עם פירוש שם אפרים ותוצאות חיים משערנאוויץ תר"א \$2000, ספר משנה הלכות מיט הקדשת המחבר אונגוואר רב זצ"ל צו הרה"ק ר' פנחס שלום האגער מוויזניץ זצוק"ל מיט זיין חתימה \$1000 5 כרכים משנה ברורה עם עוד ספר מיט מונה בת"י געקויפט פון חפץ חיים אליין \$3000 ברית אברהם דפוס ראשון \$1500, רי"ף מיט חתימה ר' ברוך בענדיט ליכטנשטיין אביו של הרה"ק ר' הלל מקאלאמייא \$5000, ספר בנימין זאב באלאנגט צו תפארת שלמה ראדאמסק \$8000, פרי עין חיים קארעין שייך לר' ליבר ברבר און אלטע הגהות בקבלה בת"י \$3500, ספר עם חתימת הרה"ק ר' אביש מקראלא \$4000

4403 16 Ave Brooklyn, NY 11204 USA 718 438 8414 718 633 5500 T/f Hours are 11-7:30 Fri till 1:30, To receive parades: send to: paradesyehuda1@gmail.com or pickup in the store from Wednesday also on the web at WWW.SEFORIMWORLD.COM